

SCRISORILE DE FAMILIE – NOI PUNCTE DE REPER ALE EXISTENȚEI LUI MARIN SORESCU

Conf. univ. dr. Mariana ANDREI,
Universitatea din Pitești

Abstract

The image of Marin Sorescu, the man and the exceptional artist has enriched in time, even if time has not proved to be a long time traveller friend for him. We can imagine Marin Sorescu the pupil, as a hero completing his creative ego, with images taken from the inside or the outside of the family letters. The letters, a series of stories having at the core the well-known writer and poet present defining life components from the inside: the family spirit, the brotherly love, the passion for poetry, everything without prejudices, in a lively expressive style. With humour and spirit, the family letters retraces the artist's evolution and puts forward from different angles his spiritual dimension, offering us the possibility to know from inside the universe of Marin Sorescu's work.

Keywords: brotherly love, family letters, family spirit, passion for poetry, humour.

Păzea că fac o mare cotitură în tot ce-i artă și literatură,¹ este moto-ul unui caiet plin cu versuri pe care Marin Sorescu, student la Iași, îl umpluse, încercând să-și împlinească, astfel, un vis care nu-i dădea pace încă din anii de liceu. Am aici poezii lirice, satirice, (epigrame, fabule, parodii, ode).² Această preocupare nu surprinde, iar moto-ul, luat din poezia unui umorist, dovedește o inteligență vioaie ce se risipește în fel și fel de versuri. Vreau să mă specializez în toate genurile, mărturisește studentul, dar dorința-i temerară avea un singur și nemilos dușman – timpul – dar n-am timp.³

Și cu toate acestea, pasiunea pentru poezie, pentru neobosita-i și plăcuta-i rătăcire a pixului pe coala de hârtie, a învins timpul, îndemnându-l să viseze și la alte genuri. *Visez o comedie!*

Toate aceste mărturii inedite despre formarea personalității unui mare poet român, vizând *trecerea treptată de la speciile și stilurile literare vechi, la altele noi*⁴ le aflăm din publicarea scrisorilor, prin efortul, respectul și dragostea lui George Sorescu.

În mare parte ele sunt adresate de către Marin Sorescu fratelui mai mare, George Sorescu, precum și altor membrii ai familiei sale.

Deși diverse prin stilul și substanța lor (scrisorile aparțin anilor 1953-1983), ele ne aduc în fața ochilor pe Marin Sorescu, elev la un liceu militar din Predeal, preocupat de versurile scrise de tatăl său, Ștefan: *Eu de multe ori m-am întrebat: cum o fi ajuns tata să-și pună gândurile pe hârtie?*⁵

Cunoscându-și sensibilitățile fizice și artistice, Marin Sorescu nu se împacă, în nici un fel, cu ideea rămânerii în cadrul armatei, și, din mărturia scrisă către fratele George, îl aflăm

---

¹ George Sorescu, *Marin Sorescu în scrisori de familie*, Cuvânt introductiv, sinteze, note, anexe și comentarii de George Sorescu, Editura MJM, Craiova, 2008, p. 48

² George Sorescu, op. cit., p. 48

³ George Sorescu, op. cit., p. 49

⁴ George Sorescu, op. cit., p. 300

⁵ George Sorescu, op. cit., Scrisoare din 12.01.1953, p. 17

hotărât și foarte responsabil: *Sunt hotărât să nu mă duc acolo. Ar însemna numai să încurc lumea pentru că nu sunt bun de militar*⁶.

Studentul, cu preocupări serioase pentru studiu, cu o dorință neobosită de cunoaștere, îl anunță pe scriitorul, al cărui eu creator, unic crește, dăruind și primind, în același timp, dragostea familiei.

Spiritul lui ascuțit, ironic și inteligent debutează magistral într-o scrisoare din 1 noiembrie 1954, când anotimpul toamna îl face să-și schimbe tonul ironic și glumeț: *Toată lumea are vie, bei vinul din pălărie – bei până se isprăvește (doamne ferește)*, cu unul grav, provocat de inerentele schimbări aduse de toamnă: plecarea berzelor și apariția în peisajul nocturn a cântecelor de cucuvele. E tristă toamna, mai ales la Bulzești, unde *e un noroi clasa întâi, mai mare dragul să te uiți din prispă la el*⁷.

Este clar, nu-i place toamna care *n-are niciun le fel de poezie ... E proză vârtoasă, friguroasă, cu nimic în oală și cu burta goală*⁸.

Latura comico-tragică a toposului rural devine de-a dreptul tragică, în relatarea tânărului Sorescu despre perioada colectivizării și în special despre perioada colectării cotelor, perioadă pe care George Sorescu o definește ca *perioadă barbară, fără precedent în istorie*⁹.

Ieri m-am întors din vacanță (între timp elevul care privise foarte serios problema examenului de admitere la facultate devenise student la Iași) *foarte obosit, supărat, deziluzionat. În Bulzești e mizerie peste sărăcie. Frig (și nu sunt lemne), foame (și s-a terminat și turta), contribuția personală către stat (și bani n-au fost niciodată)*¹⁰.

În aceste condiții *multă lume e la spital, în timp ce alții luptă pentru existență și mor pe capete*. Numai preotului îi merge bine: *popa a mărit cimitirul și e foarte ocupat*¹¹.

Iată deci, că prima vacanță din viața de student nu l-a făcut să se simtă mai bine în *satul natal*, cum remarcă cu umor poetul și nici nu se putea să fie altfel, dacă avem în vedere că neprimind bani la plecare (*mama nu a avut de unde să-mi dea bani ... și am lăsat-o plângând*) a fost nevoit să străbată 30 de km până la Craiova, pe jos, *pe o sfântă de zăpadă*. Și cum bagaj a avut *cam mult și l-am cărat în spate măgărește*, și-a rupt *bunătate de spinare* și până la Craiova a înjurat *tot ce se poate înjura pe lumea asta, începând de la Adam*¹².

Slabă consolare, dacă ținem cont de faptul că drumul lung și greu i-a rupt și pantofii și l-a căptușit cu o răceală, care i-a atacat mai întâi plămânul drept și apoi inima.

Nici în aceste momente umorul nu-l părăsește și într-o scrisoare adresată colegilor de facultate încearcă să-și prezinte situația, destul de gravă, pe un ton glumeț, chiar vesel.

În spital *dormeam ziua ca să pot să mă odihnesc noaptea* și cu toate acestea *nu face o zi întreagă de somn la spital cât o oră dormită sub nasul profesorului*, le scrie el colegilor, adresându-le în final, ca șef de grupă ce era, și o întrebare retorică: *Cine vă mai pune absențe la economie politică?*¹³

⁶ George Sorescu, op. cit., Scrisoare din 08.07.1954, p. 21

⁷ George Sorescu, op. cit., p. 79

⁸ George Sorescu, op. cit., p. 23

⁹ George Sorescu, op. cit., p. 21

¹⁰ George Sorescu, op. cit., p. 27

¹¹ George Sorescu, op. cit., p. 27

¹² George Sorescu, op. cit., p. 27

¹³ George Sorescu, op. cit., p. 30

Preocuparea cea mai importantă a studentului Marin Sorescu este de a se pregăti pentru examene, pentru a avea bursă și în rest *limba rusă, cititul, hoinăritul (mi-am rupt ghetetele), fetele, toate acestea constituie activitatea mea de fiecare zi*¹⁴.

Se pare că nu uită nici de dorința de a se specializa în toate genurile literare; mai întâi se simte atras de rondel, a cărui formă fixă nu o respectă întotdeauna, lăsându-se influențat, după propria-i mărturisire de Macedonski și Cicerone Theodorescu.

Dacă din respectiva dorință nu a rămas vreo creație mai deosebită, măcar hotărârea, exprimată în versuri, merită toată atenția: *Cred că-i timpul (chiar de plouă) / Spre Parnas să-mi îndrept pasul; / Pana mi-e aproape nouă / Și sălbatic mi-e Pegasul. / Înșeuat și potcovit, / El stă gata lângă scară, / Sforăie neliniștit, / Așteptând să ies afară*¹⁵.

Hotărârea aceasta îl îndreaptă spre o altă *specie de poezie, mai puțin utilizată astăzi – epigrama*, și epigramist se descoperă întâmplător, într-o duminică, când, în urma discuțiilor cu colegii despre problema canalului de Suez scrie o epigramă dedicată *agresorilor din Egipt: Planul vostru, idealul, / E să cuceriți canalul, / Însă plan și ideal / Se vor duce ... pe canal*¹⁶. Îi place epigrama pentru că *e mică (am preferință pentru tot ce e mic) și îndesată*, mărturisește studentul Marin Sorescu și scrie plin de entuziasm încă *vreo 50 de epigrame, pe diferite teme*.

Trebuind să pregătească lucrare intitulată *Sonetul în literatura Renașterii*, prezentată la cercul de literatură universală, Marin Sorescu s-a lăsat atras și de sonet, eul său creativ arătându-ni-se și în ipostaza de sonetist. Deloc puține la număr, sonetele cunoscutului nostru poet uimesc *prin autenticitatea unor trăiri mereu actuale ... eros, reflecție gravă, neliniște...*¹⁷. Iată câteva versuri din sonetul *Zidirea în dragoste*, univers de imagini inedite: *Afară este viscol și e ură - / Îmbrățișați cresc țurțurii în plete / Timpul s-a-ntors cu fața la perete / Și pân' la viitoarea picătură / Un secol e ... și tu îmi dai o gură / Ce ține și de moarte și de sete*.

Este ușor de remarcat că aceste încercări și altele atestă pasiunea și intenția de abordare și a altor creații literare.

Dacă într-o scrisoare din 15 decembrie 1957 adresată fratelui său George mărturisea *Visez o comedie*, într-o altă scrisoare din 25 martie 1958, îl anunța victorios: *Am scris o comedie! Pe cuvântul meu că am scris-o!* Este vorba, se pare, despre comedia *S-a furat o bombă*, el fiind autorul actului I și D. Solomon al actului al II-lea. *Și a ieșit ceva bun* mărturisește Marin Sorescu, poate și pentru că scrisese *pe nerăsuflăte, cum scrii o poezie când ești inspirat*, poate și pentru că avea conștiința propriei perspective: *Cred că în teatru aș avea succes*¹⁸. Și succesul a venit, aducându-i și lumina, pe care, generos și obiectiv, și-o dorea nu numai pentru el, cât și pentru fratele lui, cu toate diferențele de vocație și realizare dintre ei: *Noi avem nevoie de lumină, mai ales de ... lumina tiparului care trebuie să se reverse odată și odată și asupra noastră*,¹⁹ nu de alta dar *o poezie nepublicată e ca un dans pe întuneric – cum spune Ovidiu – nu te vede nimeni și-ți mai rupi și picioarele*²⁰.

¹⁴ George Sorescu, op. cit., p. 37

¹⁵ George Sorescu, op. cit., p. 37

¹⁶ George Sorescu, op. cit., p. 42

¹⁷ Marin Sorescu, *Sonete inedite*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 2005, p. 7

¹⁸ George Sorescu, op. cit., p. 57

¹⁹ George Sorescu, op. cit., p. 299

²⁰ George Sorescu, op. cit., p. 78

Preocupat să îndeplinească în vechea capitală a Moldovei *arta cu dragostea și cu școala*, studentul Marin Sorescu se lasă ispitit și de parodii, despre care, modest, și cu umor, citează părerea altora. *Toți care le-au citit zice că e bune. Și eu îi cred. De ce să nu-i cred?*²¹.

Marin Sorescu a cultivat parodia în perioada studiilor liceale și universitare, după care interesul pentru această specie s-a diminuat. Unele dintre parodii au fost, însă, după cum se știe, publicate în 1964, în volumul de debut *Singur printre poeți*.

Indiferent ce scrie, poezie sau proză, umorul îi devine tovarăș nedespărțit. Iată cum descrie atmosfera de la Vințul de Jos, unde își petrece o vacanță frumoasă și lungă: *Acolo totul e frumos – mă refer la natură – și totul e bine – mă refer la cei care trăiesc în mijlocul naturii. Acolo e un talmeș-balmeș de civilizație și de sălbăticie. Lupii se plimbă pe linia trenului, iepurii sar chiar sub nasul vânătorului. Mureșul e înghețat; țuica e tare (bună); oamenii dorm prin șanțuri; munții sunt peste gard...*²²

Cu aceste mărturii înțelegem că talentul, *vocația nu lipsită de geniu* care îi marchează opera este rezultatul unui proces creator îndelungat, în care munca, perseverența, ambiția, inteligența, cultura și nu în ultimul rând umorul s-au contopit într-un mod unic și fericit.

*Trăiesc într-un maldăr de notițe, toată agoniseala unei studenții de cinci ani*²³ mărturisește Marin Sorescu în timp ce se pregătește pentru examenul de licență. Reușita, ca de obicei, la toate examenele îl fac să râsufle *ușurat* și să fie *foarte bucuros*²⁴.

Așa că acest capitol s-a încheiat, îi scrie poetul fratelui său, bucuros nu numai că a terminat facultatea, dar și pentru că, putându-se angaja, se încheia *perioada de sprijin pecuniar frățesc*²⁵ dat lui Marin Sorescu de către George Sorescu în perioada studenției.

De altfel, Marin Sorescu îi va fi recunoscător toată viața fratelui său și nu puține sunt scrisorile ce conțin sincere mulțumiri: *Generozitatea ta e mișcătoare, cu atât mai mult cu cât nici ție banii nu-ți prisosesc deloc... Împrejurările mă silesc să accept gestul tău, pentru că nu am altceva ce face. Să știi însă că îmi vine destul de greu, fiind obișnuit, după cum știi, să mă descurc singur*²⁶.

Marin Sorescu nu a ascuns niciodată faptul că viața de student i-a fost una bogată din punct de vedere spiritual, dar în același timp la limită din punct de vedere material. Este repartizat, și la 1 august 1960 se angajează redactor la *Viața studentescă* în București.

Din această perioadă datează și poemul *Oamenii Măriei Sale*, poem scris în vers clasic, ce cuprinde în sinteză tipologia de bază, sadoveniană. Cu toate acestea a ezitat sistematic să-l includă într-un volum cu poeme din tinerețe.

Toate aceste scrieri mai puțin cunoscute se constituie în trepte pe care poetul va urca îndeplinindu-și destinul, împlinindu-și visul și câștigând definitiv bătălia cu timpul.

Spiritul de familie, sentimentul fratern răzbat în continuare din scrisorile expediate din București, deși muncește în redacție și 13-14 ore. Cu umor comunică familiei *evenimentele mai importante din ultima vreme: mi-am cumpărat niște ciorapi, cremă de ghetă, m-am logodit, am văzut un film bun*²⁷, dar și îngrijorat și grav, când este vorba de boala mamei lui:

---

²¹ George Sorescu, op. cit., p. 59

²² George Sorescu, op. cit., p. 68

²³ George Sorescu, op. cit., p. 83

²⁴ George Sorescu, op. cit., p. 84

²⁵ George Sorescu, op. cit., p. 301

²⁶ George Sorescu, op. cit., p. 62

²⁷ George Sorescu, op. cit., p. 88

sunt și eu foarte îngrijorat de vestea că mama este bolnavă, de aceea îl solicită pe George pentru ca amândoi să facă tot posibilul să-i vină în ajutor, că toată viața ea s-a pățimit și n-a avut de nicăieri niciun sprijin²⁸.

În aprilie 1964 îi apare primul volum de parodii *Singur printre poeți*, care se epuizează în câteva ore, fiind bine primit de critica literară, dar și prilej pentru unii de a-l considera un al doilea Topârceanu, stabilindu-i și evoluția doar pe această dimensiune parodică²⁹.

Cu replici și observații ce înviorează spiritul, ținându-l treaz permanent, Marin Sorescu face, ulterior, precizări importante: *Doi critici oarecare au fost perplecși (și au rămas așa) la apariția celeilalte cărți publicate de mine în anul următor, care se numea „Poeme” și pe care ei n-o mai puteau elucida, cu o logică de fier, prin textele lui Topârceanu. Adică, dacă cineva scrie parodie, trebuie să se alinieze neapărat unei tradiții, iar dacă începe cu parodie e musai să și moară autoparodiindu-se.*³⁰

Pasiunea exprimării în versuri îl va urmări toată viața și preocuparea pentru nestinsa pasiune ar fi început, dacă ar fi să-i dăm crezare lui George Sorescu, de timpuriu, la vârsta de 12 ani, când pe un carnet intitulat *Poezii de Marin Sorescu, Murgaș, 1948*, făcea o însemnare ca o timpurie enigmă pusă de un sfînx: „Să va gândiți la mine!”³¹

Scrisorile, atâtea câte au fost publicate, rămân mărturia vie a unui Marin Sorescu, preocupat continuu de literatură, un prilej prin care a dat expresie unor chemări străbune și în același timp tulburătoare, în care puful primelor încercări s-a transformat, treptat, în aripi puternice cu care și-a luat zborul în lume.

O inteligență vioaie, o mare ușurință de a sesiza esențialul, o imaginație bogată, acestea sunt câteva dintre atributele, descoperite în scrisori, pe care, cu originalitate, și-a clădit opera, cu ajutorul căreia și-a împlinit visul de a se număra printre marii poeți ai lumii.

De altfel, într-o notă de curs universitar, își notase două versuri de Horațiu: *De mă vei număra printre marii poeți lirici / De mândrie, cu fruntea voi atinge stelele.*³²

Bibliografie

- George Sorescu, *Marin Sorescu în scrisori de familie*, Cuvânt introductiv, sinteze, note, anexe și comentarii de George Sorescu, Editura MJM, Craiova, 2008
Marin Sorescu, *Sonete inedite*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 2005
Marin Sorescu, *Poezii inedite*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 2006

---

²⁸ George Sorescu, op. cit., p. 91

²⁹ George Sorescu, op. cit., p. 305

³⁰ Marin Sorescu, *Singur printre poeți, Unde rămăsesem?*, ediția a II –a, revăzută, Editura Junimea, 1972, p. 7-8

³¹ George Sorescu, op. cit., p. 305

³² Horațiu, *Odă I*, (dedicată lui Mecena), în George Sorescu. op. cit., p. 332